

Slutrapport

Återrapportering av ekonomiskt stöd till lokalt brottsförebyggande projekt

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har kunnat genomföras med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå). Arbetet dokumenteras och efter insatsen lämnas en slutrapport till Brå.

Erfarenheterna från de olika projekten är många gånger intressanta för andra som arbetar med brottsförebyggande arbete och därför publicerar Brå ett urval av rapporterna på myndighetens webbplats.

För sakuppgifter och slutsatser står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/lokaltarbete

Bifrostprojektet
Vibeke Ekström
Vetekornsgatan 2b
431 46 Mölndal
031-776 66 00

061209

BRÅ
Enheten för lokalt brottsförebyggande arbete
Box 1386
111 93 Stockholm

SLUTRAPPORT

”Kamratstödjare i bostadsområde”

Dnr B33-0139/2005

KARTLÄGGNING

Under hösten 2004 kom signaler från hyresgäster i området att några gårdar i området känns otrygga. På en gård vågar barn inte vara ute och leka på grund av trakasserier av andra barn. På en annan gård känner sig äldre oroliga på grund av grupper av ungdomar som upplevts störande. Det har även förekommit inbrott och bilstölder. Haschrökning har förekommit i tvättstugan.

Ovanstående uppgifter kommer dels från en enkät bland hyresgäster på en gård och dels direkt från enskilda hyresgäster. Samordnaren för Bifrostprojektet har ringt runt bland föräldrarna på en gård för att höra hur situationen på gården upplevs och bjudit in till föräldramöten. Polis och socialtjänst har via områdesgrupperna (se nedan) uttryckt oro för en liten grupp ungdomar i området. Det finns en upplevelse bland en del hyresgäster att otryggheten i bostadsområdet har ökat sedan hösten 2004.

Sammanfattningsvis var syftet med projektet att öka känslan av trygghet och delaktighet i bostadsområdet.

Kartläggningen som sammanställdes inför projektansökan kompletterades under våren 2005 med ännu tydligare signaler från polisen att det fanns risk för att otryggheten och kriminaliteten skulle öka markant i området eftersom de såg tecken på att "kriminellgängverksamhet" försökte etablera sig i bostadsområdet och att det pågick mer eller mindre systematisk värvning av yngre barn och ungdomar till verksamheten. Det lokala Brottsförebygganderådet höll den 31 maj 2005 ett möte med anledning av den befärade förvärrade ungdomssituationen i bland annat Bifrostområdet. Bedömningen som gjordes på mötet var att projektet "kamratstödjare i bostadsområdet" blir en betydelsefull del i det brottsförebyggande arbetet som behöver göras i området om den negativa utvecklingen skulle brytas snabbt. Projektet behövde dock kompletteras med ytterliggare åtgärder. En annan åtgärd som beslutades på mötet var att prova idén med att mobilisera gymnasieungdomar och anställa tio ungdomar i Bifrost projektet tre timmar i veckan där de på olika sätt arbetar tillsammans med samordnaren med förekommande arbetsuppgifter. Åtgärderna kombinerades ihop och tio ungdomar som var intresserade av att arbeta för en positiv utveckling av Bifrostområdet anställdes tre timmar i veckan. Dessutom genomgick de kamratstödsutbildningen samt att de skrev på ett kontrakt att inte begå eller delta i kriminell verksamhet. Tanken försöka skapa en känsla av delaktighet och mobilisera ungdomarna i området, och se dem som en resurs för området, kanske den största resursen i stället för att se alla ungdomar som problem.

ÅTGÄRDER

Projektet kom i gång som planerat till höstterminen 2005 första åtgärden var att bjuda in intresserade som ville vara med.

Utbildning riktad mot gymnasieungdomar

Brev skickas ut till samtliga gymnasieungdomar som bor i Bifrostområdet (77st). Tretton ungdomar söker arbete och är intresserade av att genomgå kamratstödsutbildningen. 11 ungdomar anställs i Bifrostprojektet som dessutom på sin fritid genomgår kamratstöds utbildningen 10 ggr under höstterminen 2005. Uppföljning skedde kontinuerligt varje vecka under våren 2006 även det utanför arbetstid.

Utbildning riktad mot vuxna i området

Föräldrar bjöds in till kamratstödsutbildningen via en folder som delas ut till samtliga hushåll i Bifrostprojektets regi. Inbjudan fanns även utlagd på Bifrostprojektets hemsida och inbjudan satt på anslagstavlor i området. Fyra vuxna anmälde sig till utbildningen och genomgick de sex* träffarna under hösten 2005. Ingen kontinuerlig uppföljning har skett med denna grupp. De vuxna beslutade sig för efter utbildningen att de var för få och för liten grupp för att kunna skapa ett kamratstöds kontaktnät i området. De ville finnas med som intresserade personer och avvakta tills fler föräldrar eller vuxna kom med i arbetet.

(*Vuxen kursen blev sex gånger eftersom vi i ansökan räknat fel. I texten stod att kursen är på tio gånger men vi hade bara sökt medel som räcker till sex gånger. Samma fel gjordes på kursen för gymnasieungdomar men där kompletterade vi det som saknades med medel inom befintlig budget.)

Nätverksskapande och gemensamma aktiviteter.

I ansökan var planeringen att kamratstöderna på Lindhagaskolan och gymnasieungdomarna skulle träffas fyra gånger á två timmar. Efter samtal med skolan och gymnasieungdomarna bestämde vi oss för att prova att ordna ett miniläger över en helg istället. Eftersom vi inte hade mycket resurser avsatta till nätverksbygge bedömde vi att ett läger skulle ge större effekt och skapa relationer som sedan finns kvar i arbetet. Ett läger ordnades men fick ställas in med kort varsel eftersom många deltagare fick förhinder i sista stund.

Varför kamratstödsutbildning?

Hela grundtanken med kamratstödsutbildningen att vi tror att om deltagarna unga som gamla lyckas skapa positiva gruppprocesser, får möjlighet att lära känna sina egna reaktioner, känslor, värderingar och attityder kring frågor som rör mobbing, konflikter, våld, trygghet mm. och dessutom får möjlighet att ventilera dem tillsammans med andra blir mer mottagliga för och intresserade av att tillägna sig kunskap i konflikthantering och olika strategier att ingripa i konflikter. Lär de sig dessutom tillämpa ett medlande förhållningssätt i situationer som uppstår i bostadsområdet då tror vi att tryggheten ökar och motivationen att ingripa vid problem ökar och då blir vuxna positiva förebilder för barn och ungdomar på ett helt annat sätt än vad som sker i dag. Vi tror att det är en förutsättning för att barns och ungdomars vilja att söka sig till "kriminella grupperingar och gäng" skall minska i bostadsområdet.

Utbildningen är första steget nästa steg är att skapa en struktur och ett nätverks där engagemanget tas till vara och trygghet skapas så ingen behöver känna att de blir ensamma om de ingriper. Det arbetet ingår inte i denna projektansökan men är en logisk fortsättning.

Känner sig barnen och ungdomarna ensamma och utlämnade av vuxenvärlden i svåra situationer då måste de vända sig någonstans för ”skydd”

GENOMFÖRANDE

”Kamratstödsarbete” har fått bli ett samlingsnamn på ett av fyra teman som varit prioriterade under den innevarande avtalsperioden i Bifrostprojektet. Grundtanken med kamratstödsarbetet är som vi skrev ovan höjd medvetenheten, kunskapen och motivation och en mer konstruktiv konfliktlösning bland alla aktörer som är med i Bifrostprojektet ger många samordningsvinster och många problem kan lösas på ett tidigt stadium. Vi hoppas också att utbildningen uppmuntrar parter som inte är direkt inblandade i konflikter att bidra konstruktivt till en lösning istället för att kanske istället bidra till att förvärra konflikten. Vår grundtes, utifrån Friedrisch Glasls teori om konfliktförlopp, är att det är samma mekanismer som förvärrar konflikter oavsett i vilket sammanhangkonflikten utspelar sig därför går det att samla ”nyckelkunskap” kring konfliktlösning som kan vara användbar för grannar som är osams, barn som råkar illa ut i skolan, tonåringar som utmanar andra tonåringar eller föräldrar som sätter gränser för sina barn och tonåringar. Det är denna ”nyckelkunskap” som vi har försökt att samla i vår ”Kamratstödsutbildning”

Utbildningen som har genomförts inom ramen för detta projekt blev på så sätt en del i en större satsning över tid i bostadsområdet och på skolorna.

Bilaga 2 visar en skiss över hela ”kamratstödsarbetet” som har genomförts under den innevarande avtalsperioden och var projektet ”kamratstödjare” i bostadsområdet kommit in.

Inom projektet ”kamratstödjare i bostadsområdet” har Skolorna i området varit viktiga aktörer dels för att sprida information till föräldrarna och även vidarebefordra information från föräldrarna kring situationen i området. En person anställdes på tim basis under projektiden hon har tillsammans med samordnaren för Bifrostprojektet förberett och genomfört utbildningarna. I enlighet med vad som skevs ovan har den delen av projektet som rör kamratstödsutbildningen för gymnasieungdomar kombinerats med ett annat delprojekt inom Bifrostprojektet ” gymnasieungdomar arbetar i Bifrostprojektet” på ett som inte var planerat vid ansökningstillfället. Kunskaperna ungdomarna tillägnat sig på kamratstödsutbildningen kunde även appliceras i arbetet.

Uppföljningen och nätverksskapandet har som skevs ovan inte blivit av på det sätt som var planerat inom projektiden. Inom ramen för detta projekt var en relativt liten summa avsatt för nätverksarbetet och det var kanske när man ser det i efterhand orealistiskt att hinna genomföra det önskade arbetet inom projektets ramar. Fördelen med att detta projekt inte är en ensam åtgärd utan genomförs inom Bifrostprojektets sammanhang är att erfarenheterna inte försvinner utan tas tillvara direkt i verksamheten. Ett exempel på det är att ett läger kommer att genomföras våren 2007 eftersom gymnasieungdomarna som arbetar i projektet, tillsammans med ett antidiskriminerings projekt inom ABF och Lindhagaskolan och deras kamratstödjare (Åk. 6-9) fortsätter arbetet. Nya intressenter och aktörer kan komma med i arbetet efterhand som det fortskrider.

Utbildningen som riktade sig till vuxna och föräldrar nådde inte heller ut på det sätt vi hoppats på under projektiden. Det vi har sett i efterhand är att exempelvis inbjudan till föräldrarna på skolorna kunde förankrats ännu bättre i skolans ordinarie verksamhet och vi kunde använt personalen på skolorna på ett helt annat sätt i motivationsarbetet med att få föräldrarna

intresserade. Förberedelsetiden och ”timingen” för utskicket borde varit bättre. Kursens längd har avskräckt några föräldrar.

Vi hade hoppats på att det skulle finnas fler vuxna i området spontant ville bli aktiva i arbetet. Det vi lärt oss är att för att nå ut behövs mer än en inbjudan i en folder som kommer i brevlådan.

En erfarenhet vi dragit är att ”Kris” i ett område är en stark motivator för mobilisering och upplevs inte problemen som stora är det svårt att få med sig hyresgäster. Utöver de två beskrivna gårdarna upplevs Bifrost som ett lugnt och trevligt bostadsområde utan mycket problem.

Under hösten 2005 gjordes utbildningen om och förkortades och komprimerades till tre gånger en och en halv timma. Inbjudan kopplades direkt till att samtliga barn i åk. 4-5 på skolan går en ”kompis” utbildning och anmälan gjordes till skolan då fick vi in 50 anmälningar och har genomfört två kurser med sammanlagt 20 föräldrar under hösten och kommer att fortsätta i vår med resten av föräldrarna.

Idén med att använda gymnasieungdomar som en resurs i det brottsförebyggande arbetet och anställa dem i områdesarbetet och samtidigt kombinera det med en ”kamratstödsutbildning” har redan spridits till ytterligare två områden i Mölndal där samverkans och samhällsarbetsprojekt liknande Bifrostprojektet har inletts.

UPPFÖLJNING/UTVÄRDERING

Orsaken till att projektet startade var de signaler som vi redovisat ovan. För att lösa de akuta och mer långsiktiga problemen på gårdarna behövs en rad olika åtgärder och projektet ”kamratstödjare i bostadsområdet” är enbart en åtgärd bland en lång rad. Under projektiden har det hänt mycket annat som påverkat området. Bland annat har en stor förtätning av området gjorts dvs. över hundra nya lägenheter har byggts. Ett nytt våningsplan har byggts på två gårdar. Ett par av de drabbade familjerna valde i ett tidigt skede av projekt tiden att flytta från området. Olika omorganisation inom de kommunala förvaltningarna och politiska beslut har påverkat området på olika sätt. Polisen har under projektiden tonat ner sina farhågor för risken för bildandet av ”kriminella gäng” i Bifrost. De gick i Mölndal Posten ut med statistik som visade att ungdomskriminaliteten ökade mera i andra delar av Mölndal än vad som varit fallet i Bifrost.

I Augusti 2006 intervjuades slumpvis utvalda hyresgäster på de aktuella gårdar som haft störst problem. Samtliga intervjuade sa att det blivit lugnare på gården. Men vi har inte belägg för att säga att det beror på detta projekt.

Det vi däremot vet är att det finns gymnasieungdomar som gått kamratstödsutbildningen som bor på dessa gårdar. Några av dem har ingripit i situationer som de sett på gården. De har berättat vad som hänt under uppföljningen av kamratstödsutbildningen och de har fått handledning i hur de kan gå vidare.

Barn som bor på dessa gårdar och som tidigare utpekades som ”problem” och som varit svåra att få kontakt med deltar numera i flera av Bifrostprojektets olika aktiviteter.

I övrigt i utvärderingen kommer vi att koncentrerat oss på effekterna av utbildningen och om den lett till något annorlunda handlingsmönster bland dem som deltagit.

Grunden i detta projekt är utbildningstanken. Ökad kunskap och medvetenhet kring konfliktlösning skapar en ökad vilja till engagemang och delaktighet i att lösa problem mer konstruktivt. Därför blir ett ökat engagemang att delta i arbetet (ringar på vattnet) effekter en viktig bas för vår utvärdering. Om deltagarna på kurserna känner att de lärt sig något som kan vara användbart för dem och de dessutom berättar för kompisar och grannar och rekommenderar dem att utbilda sig då bedömer vi att syftet med projektet uppfyllts. Sedan exakt hur engagemanget skall organiseras blir fråga nummer två. Fördelen med att detta projektet bedrivits i Bifrostprojektets regi är att här finns ett sammanhang som lätt kan fånga upp idéer och engagemang från hyresgäster, föräldrar och föreningar skolor mm.

Utvärderings blankett har lämnats till deltagarna i samband med avslutningen på utbildningen. Utvärderingarna bifogas som bilaga 3

Som beskrevs ovan så har gymnasieungdomarna som genomgått kamratstödsutbildningen under hösten 2006 bestämt sig för att prova att de tillsammans med skolan håller i kamratstödsutbildningen på Lindhagaskolan för då skapas ett nätverks direkt i utbildningen av högstadieungdomarna. Utbildningen kommer att avslutas med ett läger över en helg. Till sin hjälp har gymnasieungdomarna tagit några andra lite äldre ungdomar som arbetar i ett antidiskrimineringsprojekt inom ABF. Jag tror inte att detta hade kommit till stånd om inte ungdomarna fått utbildning och hittat ett sammanhang där de kunde få hjälp att genomföra sina idéer

Under hösten 2005 gjordes utbildningen som riktades till föräldrar om och förkortades och komprimerades till tre gånger en och en halv timma. Inbjudan kopplades direkt till att samtliga barn i åk. 4-5 på skolan går en "kompis" utbildning och anmälan gjordes till skolan då fick vi in 50 anmälningar och har genomfört två kurser med sammanlagt 20 föräldrar under hösten och kommer att fortsätta i vår med resten av föräldrarna. Detta var bara på den ena skolan i området en liknande inbjudan kommer att gå ut på högstadieskolan efter att den har förankrats i föräldraföreningen på skolan. För att kunna erbjuda utbildning till alla föräldrar som vill genomföra även en ledarutbildning för fritidsledare och fältassistenter som arbetar i området så att även de kan fungera som ledare för kurserna.

När man många ökar möjligheten till att bilda nätverk och vi tror att det är lättare att engagera sig och våga ingripa om man inte känner att man är ensam. Vi tror inte att det deltagarna hinner lära sig på tre gånger är nog för att alltid känna sig trygg att gipa in i olika situationer men de föräldrar som gått mini varianten av utbildningen uttrycker själva när den är slut att de vill lära sig mer och då är de själva motiverade att fortsätta. Det är även lättare för dem att kontakta Bifrostprojektet och be om hjälp om de ser saker hända i området.

Temat kring "Kamratstöd" tar inte slut i och med att detta projekt slutrapporteras erfarenheterna inlemmas i det fortsatta arbetet och ett nytt samverkansavtal har slutits för samhällsarbetet i Bifrost för de kommande tre åren så det finns goda förutsättningar att arbeta vidare. Som vi beskrev ovan finns det utvecklingstankar kring kamratstödsarbetet på Lindhagaskolan åk. 6-9. På Västerbergsskolan (Åk 1-5) fortsätter satsningen att samliga elever i åk. 4 och 5 går en "kompiskurs" 4 x 2 timmar. Värdegrundsarbetet påbörjas redan i

förskolan och följer som en röd tråd genom skoltiden för att nämna några exempel på hur arbetet fortsätter.

Viktigaste lärdom

Det spelar ingen roll hur bra idéer är om man inte når dem man vill.

Det går lättare och snabbare att nå ut till för en själv okända människor om man använder kanaler som redan har en god relation med dem.

Tid och kontinuitet är en förutsättning för att goda processer skall hinna skapas.

Vissa saker som inte direkt såg ut att lyckas var en förutsättning och plattform för att lyckas senare om erfarenheten togs till vara.

Att bilda nätverk tar längre tid och kräver mer resurser än vi hade inom ramen för detta projekt.

Men det absolut viktigaste vi lärt oss är att ungdomsproblem och ungdomskriminalitet i själva verket är vuxenproblem. Konflikter på gårdar, mobbing i skolan, gängbildningar är symptom på att vi vuxna inte tagit vårt ansvar.

När vi i detta projekt försökte engagera vuxna och gymnasieungdomar visade det sig att gymnasieungdomarna var områdets största resurs de tog sig an uppgiften. Det har varit spännande att följa hur motivationen bland gymnasieungdomarna att använda sina kunskaper från kamratstödsutbildningen har ökat efterhand. Vi tror att kombinationen med utbildning och att få ansvar och arbetsuppgifter och lön varit betydelsefull. När ungdomar växer och lär sig ta ansvar i arbetslivet ger det även positiva effekter på fritiden. Det är fantastiskt roligt att se att de nu använder sina kunskaper och försöker arbeta fram nya egna metoder som finns kvar efter projekttidens slut.

Ungdomarna använde sig även av massmedia för att berätta att de ville arbeta för ett trivsamt område och bjöd in alla andra. De pratade sedan med sina föräldrar, kompisar och grannar vilket tror vi är en bidragande orsak till att det är så många föräldrar som anmält sig till den nya utbildningsomgången. Denna gång var det inte vuxna som visade vägen. Att kombinera arbete tre timmar i veckan med kamratstöds utbildningen visade sig lyckosam på många olika sätt bland annat bidrog utbildningen även till ett gott samarbetsklimat på arbetet. Under arbetstiden i Bifrostprojektet blev ungdomarna även naturliga ambassadörer för kamratstödsarbetet.

Det skall bli väldigt intressant att följa vilken effekt det får för kamratstöds arbetet både i skolan och ut i området när gymnasieungdomarna är direkt involverade i utbildningen av kamratstödarna på högstadieskolan och på så sätt blir ännu tydligare modeller och förebilder för de yngre barnen. Personliga relationer byggs dessutom upp som finns kvar i området.